

Jan Tomczak

"Religionsunterricht im Primarbereich - Vorschläge zu einer Propädeutik", wyd. Georg Baudler, Zürich-Einsiedeln-Köln 1973 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/3, 223-224

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sywą, aby odróżnić je od blisko dziewięciuset haseł, które nie mają osobnego opracowania, lecz zawierają tylko odnośniki do stron, na których można znaleźć właściwy im materiał. Pod każdym opracowanym artykułem (hasłem) autorzy zamieścili bogaty wykaz literatury.

Autorzy nie chcą narzucać własnych poglądów korzystającym z ich pracy, lecz pragną pomóc im przez rzeczową informację do utworzenia sobie własnego i krytycznego sądu. Opracowując hasła, trzymali się zasady, aby ukazywać otwartą postawę wobec „postępowych” i „zachowawczych” dążeń, jak również wobec różnych naukowych koncepcji. Starali się w hasle czy pojęciu zamierzoną treść możliwie precyzyjnie ująć, opisać, zarejestrować istniejące różnice w dyskusji oraz wykazać słuszność czy niesłuszność danego punktu widzenia. Tak próbowali przedstawić wybór literatury, aby możliwie wszystkie postawy były reprezentowane. W poszczególnych artykułach ukazano aktualne problemy w całości na określony temat. Poruszono także całościowo, a nie tylko wycinkowo zakres współczesnej, wychowawczo doniosłej, naukowej refleksji.

Chociaż słownik pedagogiczny został napisany z myślą o użytkownikach w Republice Federalnej Niemiec, o czym świadczy uwzględnienie panującej tam sytuacji, może służyć z pożytkiem również i u nas wszystkim zainteresowanym problemami wychowania i kształcenia. Omawia bowiem zagadnienia aktualne także w Polsce. Stanowi zatem niemały wkład do lepszego zrozumienia problemów wychowania i kształcenia.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Georg BAUDLER (wyd.), *Religionsunterricht im Primarbereich — Vorschläge zu einer Propädeutik*, Zürich—Einsiedeln—Köln 1973, Benziger Verlag, s. 219.

Każdy, kto zajmuje się wprowadzaniem dzieci w życie religijne, staje wobec pytania, w jaki sposób w dzisiejszych warunkach nauczać religii, aby jej treść była zrozumiała, z akceptacją przyjmowana, a zarazem by kształtowała świadomość młodego człowieka. Katecheci uwzględniając sytuację, w której żyją dzieci, przyjmują różne modele nauczania, często oparte na niewystarczająco wyjaśnianych koncepcjach. Przez to jeszcze bardziej wnikają się i grzezną w gęstwinie trudności. Gdy przyjmują jakiś model nauczania, a nie posiadają odpowiedniego wyjaśnienia i nie znają jego uzasadnienia, nie są w stanie przystosować go do konkretnej sytuacji w swojej klasie.

W tych trudnościach pragną przyjść z pomocą autorzy omawianej książki. Jest ich pięciu. W zetknięciu z praktyką wielokrotnie modyfikowali i uściślali swoje koncepcje. Autorzy bowiem chcą przy zastosowaniu najnowszych kierunków wychowania, opartych na ostatnich osiągnięciach dydaktyki i pedagogiki, tak ukształtować nauczanie religii w pierwszych czterech klasach szkoły podstawowej, żeby nauczyciele mogli je zrozumieć w całości i pokonać trudności przy jego realizacji. Omawiając i uzasadniając teoretyczne założenia, kładą nacisk na praktyczną ich realizację. Czynią to szczególnie przez zamieszczenie w trzeciej części kilkunastu modelowych szkiców katechez. Podsuwają tylko szkice, gdyż w myśl założeń, reprezentowanych w książce, każdy katecheta uwzględniając konkretną sytuację, musi mieć własny sposób przeprowadzenia katechezy. Przedstawione propozycje są oparte na założeniu, że nauczanie religii RFN w pierwszych klasach szkoły podstawowej powinno mieć charakter propedeutyki, czyli stanowić przygotowanie i wprowadzenie do właściwego przekazywania objawienia. Za taką koncepcją początkowego nauczania religii przemawia stwierdzenie, że dzieci pochodzą z środowiska, które na skutek złaicyzowania życia nie umożliwia im zrozumienia wymiarów religijnych rzeczywistości. Wobec tego początkowe nauczanie religii powinno dać to, czego nie zapewnia środowisko. Do osiągnięcia tego celu służy między

innymi odpowiednio wyjaśniana tradycja i zwyczaje. Dydaktyczne realizowanie tej koncepcji jest czymś nowym w tej książce. W poprzednich kilku latach, w nauczaniu religii ukierunkowanym na problemy wyjaśniano w aspekcie religijnym ważne sytuacje życiowe. Za mało troszczono się, według autorów, o wewnętrzne związki między sytuacjami życiowymi i problemami religijnymi, które miały wyjaśniać nurtujące ludzi zagadnienia egzystencjalne. Przez takie rozwiązywanie problemów rozdzielano wyjaśniane sytuacje życiowe od rzeczywistości religijnej, która powinna je przenikać i tłumaczyć w sensie chrześcijańskim. Autorzy omawianej książki będąc zwolennikami nauczania ukierunkowanego na problemy, ukazują, jak je realizować, aby nie rozdzielać od siebie rzeczywistości religijnej i ziemskiej. Pragną to osiągnąć przez odpowiedni sposób podchodzenia do wyjściowej sytuacji życiowej. Zarówno sytuacje życiowe jak i sposoby podchodzenia do nich powinny stanowić samodzielne tematy do nauczania. Przez ukazanie wewnętrznego związku między wymiarem religijnym i ziemskim, otwiera się dziecku drogę do spraw religijnych.

Przy takim nauczaniu konieczne jest u katechetów samodzielne oraz twórcze podejście do tematów, które im umożliwiają uwzględnianie konkretnej sytuacji życiowej. Aby mogli to czynić, muszą mieć pozostawione pole na inne rozwiązania niż proponowane w książce.

Autorzy zakładają, że nauczanie religii powinno pozostać w szkole i być oparte na nauce Kościoła. Nie może więc być jakąś ogólną nauką religii czy raczej informacją o religii. Przyjmują również, że nauczanie religii w dzisiejszej szkole jest „kurrikulumnie” ukierunkowane.

Uwzględniając najnowsze kierunki w pedagogice i jej zdobycze, ukazują omawiana książka cele, treści i formy nauczania religii w pierwszych klasach. Uzasadnia je teologicznie w rozdziale poświęconym teologii antropologicznej i wnioskom płynącym z niej dla religijnej pedagogiki.

Interesujące są typowe katechezy ukazane teoretycznie i praktycznie. Np. jak powinny być związane ze sobą sytuacja życiowa i treść wiary, zostało ukazane w katechezie: Drugi jest lepszy. Dziecko często przeżywa sytuację, kiedy inni są od niego lepsi. Autorzy przedstawiają, jak można na tym tle rozwiązywać różne problemy czwartoklasisty zarówno niereligijne jak i religijne. To zagadnienie można przerobić w czasie od dwóch do czterech godzin. Książka podaje kilka podobnych szkicowych katechez opartych na szkolnych sytuacjach dzieci.

Czytelnik znajdzie w omawianej pozycji również wytłumaczenie, jak poetyckie i prelogiczne formy językowe, czyli sposoby wyrażania myśli w poezji, mitach, legendach i sagach mogą pomóc dziecku otworzyć się na sprawy religijne. W tej dziedzinie książka przypisuje dużą rolę do odegrania opowiadaniom biblijnym ze Starego Testamentu o motywach legendarnych, mitycznych czy sagowych.

W końcu ukazuje nam ona, jak zlaicyzowana tradycja religijna dostępna i znana dzieciom może je otworzyć na religijny wymiar rzeczywistości, jak wywołać stan zdumienia czy podziwu, który sprzyja rozwojowi życia religijnego.

Książka kończy się rozważaniem obecnej sytuacji nauczania religii w szkole podstawowej w świetle nowych programów.

Na zakończenie należy powiedzieć, że zawiera ona duże bogactwo myśli zarówno pod względem treści jak i metody. Mogą ją przeczytać z dużym pożytkiem teoretycy i praktycy w dziedzinie nauczania religii. Mimo, że omawia sytuację w RFN, może nasunąć niejedną myśl czy refleksję owocną także na gruncie polskim.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa